

Ционистичка идеологија и традиционални јудаизам

Природно је то заиста за свакога, а посебно за млађег човека, да одбацује сваку идеологију када се сучава са проблемима своје сопствене егзистенције, или када треба да одреди свој став према свом народу и целом човечанству. Стаће пред проблеме далеко отвореније уколико се не скрива у плитке и одбрамбене ровове идеологије; јер је најбоље да према мери свог сопственог интегритета и интелектуалне зрелости, колико му дозвољавају, истражује свој сопствени интелектуални и емоционални став. Због тога за онога ко се стварно задржава у размишљању о овим проблемима, политика или национална идеологија не постоји. Овај термин, идеологија, није ништа друго до гробље личних и колективних аспирација и вредности, а има снаге само за то да помрачује сваки покушај независног или слободног размишљања. Човек заиста види у свим облицима јавних декларација опште знаке многобројних националних аспирација. Ове декларације, међутим, нису ништа друго до начичкани облици, добро затворених одељака сачуваних вредности, чије су визије и жар већ одавно угашени. Треба да додамо да појмовни садржаји идеологија, како се јавно саопштавају или формулишу у штампи и обнављају од политичара, не претстављају ништа. Стварни садржај идеологија обично је замагљен оним једностраним паролама у којима је затворен. Ово би био општи суд омладине о овом питању на Западу у XX веку. Исто тако ова оцрњивање о празнини идео-

логије примењује се како у ционизму, нарочито како се конституише данас, тако исто и у арапском националном покрету.

У суштини ционистички покрет није резултат какве интелектуалне теорије. Његов постанак је пре условљен једном посебном практичном потребом која се јавља као резултат извесног историјског укрштавања које настаје у животу јеврејског народа. Појављује се у исто време и као резултат развоја који се одигравао у XX веку у Европи: жеља многих народа да дођу до своје самодетерминације и истих права. Једна мањина, прогоњена генерацијама, тражила је избављење. Било је само природно да такав један циљ буде уткан у зграду оног вековног јеврејског начина мишљења, мада је расцеп између овог начина мишљења и ционизма огroman.

Ционизам је углавном светован покрет чије рабање је омогућило интегрисање два фактора: 1) одјека француске револуције који се продужавају кроз цео XIX век, и 2) постепене секуларизације јеврејског народа, која се одигравала у овом истом времену и била у вези са општим утицајем европске просвећености и роматичарског покрета.

Ционизам добија свој животни облик у времену кад традиционални јудаизам са својим очекивањем Месијиног доласка слаби и бледи. Јевреји одлучују да постану своје сопствене месије, да прихвате своју судбину у своје сопствене руке, да пронађу за себе свој јеврејски дом, једно уточиште од гоњења. У овом

моменту када живи и традиционални јудаизам опада, рађа се ционизам. Ипак, ционизам нужно обухвата, бар на једном површном нивоу, све вредности и појмове јеврејске религије и његове сачуване наде избављења. „ЕРЕТЗ Израел“ (ЗЕМЉА Израел) санкционише ционизам постајући његова главна и незаменљива идеја. Јеврејско васпитање, традиционални сентименти, политичке жолности крајем XIX века и почетком XX (међународни односи Турске, Русије и Британије), као и визија Херцела, фактори су који доприносе реализацији ове идеје. Мада се традиционална јеврејска концепција искупљења, на крају времена од Месије, све више заћуткује и одбацује у узбурканом и узнемиренем ционизму, ипак она суштински још наставља — чак и изван свесног признања — као формативни елемент јеврејског начина мишљења и делања. Уз то, ми који смо религиозни Јевреји чврсто верујемо да је Свемогући утврдио све ствари, од почетка до краја времена, и да Он једино даје смисао догађајима историје. Због тога, ционизам, као и сваки други покрет, није ништа друго до један од многих посуда које стоје Богу на располагању. Улазак ционизма у токове историје води коначно крају времена.

Ционизам у границама његовог сопственог само-разумевања данас не може да резервише једино право за себе о поновном подизању јеврејског народа, с обзиром да смо принуђени да указујемо на то да не постоји неки стварни однос између основне препозиције ционизма — да ће Јевреји подићи и засновати свој национални дом — и стварних резултата ционистичког покрета. Сведоци смо да ционизам није могао нити у својим најдубљим надама, нити опет у својим најекспанзивнијим сновима, да замисли поновно рађање народа Израела у свом националном суверенитету, како се то већ данас догодило. У последњој деценији сведоци смо историјских процеса огромних размера чије очигледне манифестације и несумњиве резултате навикли смо да накнадно приписујемо нашим сопственим предвиђањима. Међутим, у суштини појавна оштрина таквог предвиђања и визије није ништа друго до искоришћавање самог појма избављења.

Ционистички покрет се од самог свог почетка припремао да настани у свом националном дому; али на нашу највећу срећу наша кратковидна историјска очекивања су изчезла.

Страни британски „просвећени“ режим више нас не задвољава. Гушио нас је и ми смо морали да га се ослободимо. После тога смо се нашли у крилу Уједињених Нација, њених одлука о деоби од 1947. године, и били смо спремни да те одлуке усвојимо уколико историјске снаге остану у равнотежи. Међутим, да смо нашли свој идеал и друго што смо тражили, ми бисмо сигурно упутили на решавање и наше друге идеале истом месту које је део нашег религиозног појма искупљења; али, супротне снаге историје (у овом случају инвазија Арапске армије на основану државу Израел) нису ишле на стишавање, и поново су се срушиле границе које су нам дате, а ми смо се затим нашли пред ширим погледима. Ове контра снаге историје саме су се онда показале одговорним за поновно васкрсавање наших увелих снова, а показале су се исто тако и као снаге које су нас понеле ка новим одређењима која нису била предвиђена, или планирана, од наших ционистичких отаца. Почели смо онда да тврдимо да у овим снагама откривамо, слично чуду са неба, да све ово што се догађа и није ништа друго до оно што је предвиђено од старих у плану ционистичког покрета. Али, не обмањујмо себе. Првобитна ционистичка визија и програм одавно је изложен искушењима историјских догађаја. Историјске промене у овој последњој деценији биле су у исто време застрашујуће, обилне, и неочекивано изнад икаквог контемплирања ционизма и Владе Израела.

Према томе може да буде озбиљног разлога да се запитамо да ли ми Јевреји заиста нисмо „доминирајући“ народ као што је Де Гол изјавио; да ли из самог нашег веровања да смо изабрани од Бога не искључујемо унапред могућност мира. Може ли Јеврејин истинито жудети за миром док гаји идеју Божијег провиђења у управљању историјом? Да ли он стварно верује да је крај времена у исто време и дан када ће „дом нашег Господа бити постављен на највишој планини којем ће потећи сви народи“ а што ће и бити дан када ће народи расточити своје мачеве у плугове и своја копља у српове“?

Као што сам већ раније рекао — идеја о „изабраности“ данас више не карактерише народ Израела. Јер у току дугог изгнанства Израела таква једна појам (изабраност) није могао да унесе у Јевреје осећање супериорности пошто је од времена

изгнанства осиромашени положај Јеврејског народа само изазивао презир и ругање од нејевреја. Идеја изабраности, заиста дубоко укоренена у свести Јевреја, у суштини означава обавезу народа Израела према свом Творцу. Јер је то само Бог који је изабрао Израел између свих народа; своје обавезе према свом Творцу Израел се може ослободити само на један начин: кроз праксу и испуњење библијских заповести. Народ Израела никада није видео у својој изабраности дозволу за војним освајањем других народа. Никада нисмо жудели за једном политичком империјом која би обухватила широка пространства. Резултат испуњења библијских заповести једино се може састојати у непрекидном спречавању проливања крви, или поробљавања другог. Љубав према другом и поштовање сваког човека су истините мере закона Израела на плану људских односа. Обичан просечан Јеврејин никада није опседнут идеологијом победе и силе. Две су могућности из којих проистиче приписивање све идеологије јеврејском народу: жалостан недостатак разумевања идеје изабраности и његове идентификације са сатанском манифестацијом идеологије у XX веку, или слепог анти-семитизма облика који је изражен у „Протоколима сионских мудраца“ (један широко распрострањен антисемитски трактат који се појавио прво у Русији почетком XX века у којем се говори о плану вођа Сиона о збацивању свих влада и њиховог предлога о организовању једне јеврејске светске империје).

У ствари, појмовна дијалектика изабраности и његово отелотворење у историји нема места у свести или интересу ове израелске врсте Јеврејина, као што он нема интереса за ционистичку идеологију. Све је то за њега само — чиста идеологија. Израелац ће се борити за своју територију и земљу, пре свега и после свега, јер је рођен овде, и друго, јер нема друге земље. Он верује са

дубоком искреношћу да ако није победник, он и његова браћа ће изчезнути. Он не носи са собом циљеве и жудње за територијалном експанзијом, већ ће се борити за такву ситуацију кроз коју ће спасти своју егзистенцију од канџи сталне несигурности. Луксуз експанзивних снова је дисквалификован. Заиста, израелска спремност за мир није маска за аспирације победе већ искрена декларација једне елементарне потребе.

На националном плану палестински Арапин има право да живи у својој отаџбини као и свако друго лице рођено на једној територији. У ствари, Израел никада није порицао ово елементарно право. Међутим, оба народа која живе овде, Јевреји и Арапи, предвидели су да политички пораз једног или другог води директном сукобу. Арапи гледају на Јевреје, и са њихове тачке гледишта оправдано, као на страни елемент. Овом гледишту дат је активан израз почињући са догађајима 1928—1929. (Арапска опозиција јеврејском насељавању у ово време довела је до снажних устанака против Јевреја у Хеброну, Тсефаду и Јерусалиму). Јевреји са своје стране виде у Еретз Израелу (Земљи Израел) једино свој природан дом. Они се враћају у тај дом и не би дозволили да границе буду затворене за усељавање.

Рат 1948—1949., који је следовао проглашење Државе, није дошао као изненађење у оваквим околностима. Питање које се сада поставља пред нас јесте ово: може ли се пронаћи решење које би компензирано Арапима губитак живота, својине и части — резултат сваког рата — и што би убедило Израел да Арапи не намеравају наше уништење или истеривање?

Постизање мира једино може да буде резултат равнотеже и умерености. Уколико се успостави једна шира основа за компромис, за заједничко разматрање и поштовање, утолико је већи изглед за стварни мир.*)

*) Писац овог малог есеја, Yitzhak Goldstein, студент је социологије и историје Израела на Бар Илан Универзитету. Он је такође и представник Студентске организације овог Универзитета у Тел Авиву. Гледишта која је овде изложио актуелна су и за савремене екуменске разговоре. Објављени су у познатом часопису »Student World«, No. 1, 1969., Geneva, уз низ других чланака посвећених овој теми. У наредном броју нашег часописа донећемо и гледиште хришћанских студената о овом питању које је од значаја и за теологију Цркве; већ имамо аналитичке студије овог проблема са наглашавањем „елемента за нову теологију о Израелу“, а што све несумњиво мора да интересује и православног богослова. Овај есеј студента Голдштајна синтеза је овог сложеног питања које се сада појављује пред светом и тражи своје одговарајуће решење, јер се јавља у једном новом историјском оквиру а што поставља и одређену проблематику за богослове свих вероисповести.